

Sygn. akt II Ca 83/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 maja 2016 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Ewa Bazelan

Protokolant Protokolan sądowy Katarzyna Szumiło

po rozpoznaniu w dniu 5 maja 2016 roku w Lublinie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

przeciwko M. S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie z dnia 12 października 2015 roku, sygn. akt VIII C 1553/15

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie I. w ten sposób, że zasądzoną w nim od pozwanego M. S. na rzecz powoda (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwotę 1008 zł 97 gr z ustawowymi odsetkami obniża do kwoty 658 zł 97 gr (sześćset pięćdziesiąt osiem złotych dziewięćdziesiąt siedem groszy) z ustawowymi odsetkami od dnia 10 października 2014 roku do dnia zapłaty, zaś w pozostałym zakresie powództwo oddala;

b) w punkcie I. w ten sposób, że zasądzoną w nim od pozwanego M. S. na rzecz powoda (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 227 zł obniża do kwoty 80 zł 30 gr (osiemdziesiąt złotych trzydzieści groszy);

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od powoda (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. na rzecz pozwanego M. S. kwotę 10 zł 38 gr (dziesięć złotych trzydzieści osiem groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

II Ca 83/16

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 10 października 2014 roku powód (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. domagał się zasądzenia od pozwanego M. S. tytułem zwrotu pożyczki zawartej przez strony w dniu 1 lipca 2014 roku kwoty 1008 zł 97 gr z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu.

Powód wskazał, że po uwzględnieniu dokonanej przez pozwanego wpłaty, na dochodzoną pozwem wierzytelność, ustaloną na dzień wniesienia powództwa, w łącznej wysokości 1.008,97zł złożyły się następujące należności: 1) niespłacony kapitał pożyczki w wysokości 624,46zł; 2) skapitalizowane odsetki w kwocie 14,51zł, naliczone od kwoty

kapitału 624,46 zł w wysokości odsetek maksymalnych za okres od dnia 31.08.2014r. do 08.10.2014 r. oraz 3) koszty windykacji przedsądowej w łącznej wysokości 370 zł.

Wyrokiem z dnia 12 października 2015 roku Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie zasądził od M. S. na rzecz (...) Sp. z o.o. w K. kwotę i 1008 zł 97 gr z ustawowymi odsetkami od dnia 10 października 2014 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 227 zł tytułem kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił m.in., że w dniu 1 lipca 2014 roku w L. pozwany M. S. zawarł z powodem (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. umowę ratalnej pożyczki gotówkowej numer (...). Zgodnie z § 1 przedmiotem wskazanej umowy było udzielenie pożyczkobiorcy przez pożyczkodawcę oprocentowanej pożyczki w wysokości 769 zł 23 brutto, Pożyczka udzielona została na okres od 1 lipca 2014 roku do dnia 30 sierpnia 2014 roku. Zgodnie z § 5 umowy oprocentowanie pożyczki za okres od dnia wypłaty aż do dnia całkowitej spłaty jest stałe i wyniesie 16% w stosunku rocznym.

Na zasadzie § 10 ust. 3 umowy od niespłaconego zadłużenia przeterminowanego pożyczkodawca uprawniony był do naliczania odsetek według zmiennej stopy procentowej stanowiącej czterokrotność stopy procentowej kredytu lombardowego NBP.

W myśl § 7 przedmiotowej umowy pożyczkobiorca zobowiązał się do spłaty całości wynikającego z umowy zobowiązania w dwóch ratach: pierwsza rata w kwocie 144 zł 73 gr do 31 lipca 2014 roku oraz druga rata w wysokości 644 zł 70 gr z terminem płatności na dzień 30 sierpnia 2014 roku.

Zgodnie z § 16 umowy w przypadku niezwrócenia przez pożyczkobiorcę pożyczki w terminie określonym w umowie i powstaniu zadłużenia przeterminowanego pożyczkodawca uprawniony był do wszczęcia postępowania windykacyjnego mającego na celu doprowadzenie do dobrowolnej spłaty należności której koszty ponosi pożyczkodawca. Zasady sposobu i koszty prowadzenia wspomnianego postępowania windykacyjnego określone zostały w załączniku nr 4 do przedmiotowej umowy.

W dniu 14 sierpnia 2014 roku na poczet zadłużenia M. S. dokonał wpłaty w wysokości 165 zł.

Z uwagi na to że powód podjął czynności windykacyjne zadłużenie pozwanego zostało powiększona łącznie o kwotę 370 zł na którą złożyły się kwota 20 zł z tytułu zryczałtowanych kosztów telefonów do klienta, kwota 50 zł z tytułu wystawienia wezwania do zapłaty, oraz łączna kwota 300 zł tytułem zryczałtowanych opłat za podjęcie dodatkowych czynności windykacyjnych przez okres dwóch miesięcy.

Sąd Rejonowy uznał powództwo za zasadne i uwzględnił je w całości.

Podniósł, że pozwany z tytułu pierwszej raty zaciągniętego zobowiązania wpłacił na rzecz powoda kwotę 165 zł na dzień wniesienia pozwu, nie zapłacił pozostałej części zobowiązania - drugiej raty pożyczki oraz pozostałych objętych pozwem należności.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał art. 720 § 1 i 2 k.c., zgodnie z którym przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy, a biorący zobowiązuje się zwrócić tą samą ilość pieniędzy.

Sąd zaznaczył że pozwany nie wywiązał się w sposób należyty z umowy, uiścił jedynie kwotę 165 zł, co uzasadnia domaganie się przez powoda zapłaty pozostałej części dochodzonej należności.

Sąd Rejonowy wskazał, że pozwany podniósł zarzut nieważności umowy z uwagi na stan zdrowia pozwanego z powodu niedorozwoju umysłowego. Jednakże pozwany M. S. jest osobą pełnoletnią i posiada pełną zdolność do czynności prawnych, natomiast ocena stanu zdrowia psychicznego pozwanego w chwili zawierania umów wymagała każdorazowo oceny biegłego sądowego.

Strona pozwana reprezentowana przez fachowego pełnomocnika w osobie radcy prawnego nie złożyła wniosku o przeprowadzenie dowodu w przedmiocie powołania biegłego na okoliczność ustalenia stanu zdrowia pozwanego i jego zdolności do rozpoznawania znaczenia podejmowanych działań w chwili zawierania przedmiotowej umowy pożyczki. Załączył jedynie zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia pozwanego.

Sąd Rejonowy powołując się na treść art. 82 k. c. wskazał, że aby oświadczenie było nieważne osoba składająca to oświadczenie musi znajdować się w stanie uniemożliwiającym świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

Inicjatywa dowodowa w zakresie wykazania dowodem z opinii biegłego psychiatry, że po stronie pozwanego chwili zawierania umowy z powodem zachodziły okoliczności wyłączające świadomość lub swobodę, należała do pełnomocnika pozwanego.

Dlatego Sąd Rejonowy uwzględnił powództwo jako w pełni uzasadnione.

Rozstrzygnięcie o kosztach Sąd uzasadnił treścią art. 98 § 1 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany M. S. zaskarżając go w całości i zarzucając:

1/ naruszenie art. 233 § 1 kpc poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na bezpodstawnym uznaniu przez Sąd pierwszej instancji, że powód w sposób należyty udokumentował wysokość dochodzonego pozewem roszczenia w sytuacji, kiedy z treści uzasadnienia pozwu oraz złożonego do akt sprawy pisma powoda z dnia 19.05.2015r. nie wynika, w jaki sposób zostały obliczone poszczególne kwoty składające się na należność dochodzoną pozewem, w tym przede wszystkim kwota 370, 00 zł tytułem zryczałtowanych kosztów windykacji przedsądowej. Materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie nie zawiera bowiem dowodu na okoliczność, że powód odbył wizytę w domu pozwanego lub miejscu zatrudnienia, co uprawniałoby go do naliczenia- na podstawie par. 3 pkt. 1 ppkt. 3 Regulaminu monitoringu i windykacji zadłużenia nr MO (...)- opłat za czynności windykacyjne. Wskazane naruszenie mogło mieć wpływ na wynik sprawy.

2/ naruszenie art. 82 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na bezpodstawnym przyjęciu przez Sąd pierwszej instancji, że pozwany składając oświadczenie woli w przedmiocie zaciągnięcia pożyczki od powoda nie znajdował się w stanie uniemożliwiającym świadome lub swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli w sytuacji, kiedy z zaświadczeń lekarskich załączonych do odpowiedzi na pozew wynika, że pozwany jest osobą łatwowierną, podatną na wpływy środowiska, podejmuje nietrafne decyzje, które później prowadzą do kłopotów finansowych. W 2005r. u pozwanego stwierdzono niedorozwój w stopniu umiarkowanym. Analiza złożonych do akt sprawy zaświadczeń lekarskich powinna zatem skutkować uznaniem przez Sąd pierwszej instancji, że umowa ratalnej pożyczki gotówkowej nr (...) z dnia 01.07.2014r. jest nieważna, jako że w chwili jej podpisywania pozwany znajdował się w stanie uniemożliwiającym świadome lub swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli ze względu na stan swojego zdrowia. Stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie oznacza bowiem - wbrew twierdzeniu Sądu pierwszej instancji - całkowitego zniesienia świadomości. Wystarczające jest istnienie takiego stanu, który powoduje brak rozeznania, niemożność rozumienia własnych posunięć i posunięć innych osób oraz niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania.

Mając na względzie postawione zarzuty pozwany wniósł o: zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania sądowego według norm prawem przepisanych. Ewentualnie wniósł o uchylene zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja jest uzasadniona jedynie w części, gdyż żądanie powoda zasługiwało na uwzględnienie co do zasady, ale nie co do wysokości.

Poza sporem jest, że strony zawarły w dniu 1 lipca 2014 roku umowę pożyczki w kwocie 769, 23 zł (k.19-20), na poczet zwrotu której pozwany uiszczył tylko kwotę 165 zł, którą należało zaliczyć na odsetki 20, 23 zł (§ 5 pkt 4 umowy) oraz na należność główną - 144,77 zł.

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut dotyczący naruszenia art. 82 k.c., gdyż Sąd Rejonowy trafnie uznał, że pozwany nie udowodnił aby w momencie zawierania umowy pożyczki znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, a tym samym, że jego oświadczenie woli było nieważne.

Złożone do akt zaświadczenia lekarskie dotyczące stanu zdrowia pozwanego nie są wystarczającym dowodem w tym zakresie. Wynikający z nich fakt występowania u pozwanego niedorozwoju umysłowego w stopniu umiarkowanym, czy też podnoszona w apelacji okoliczność, że pozwany podejmuje nietrafne decyzje nie jest równoznaczna z tym, że u pozwanego występuje stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli w rozumieniu art. 82 k.c., a w szczególności że w stanie takim znajdował się w momencie zawarcia umowy pożyczki. Nie oznacza też automatycznie stanu, o jakim mówi Sąd Najwyższy w cytowanym w apelacji wyroku z dnia 7 lutego 2006 roku, I CSK 7/05 - że występuje u niego niemożność rozumienia własnych posunięć, posunięć innych osób i nie zdaje sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania.

Sąd Okręgowy w pełni podziela stanowisko Sądu Rejonowego co do tego, że w takim wypadku do stwierdzenia tych okoliczności niezbędne były wiadomości specjalne i tym samym dowód z opinii biegłego psychiatry (art. 278 k.p.c.), którego strona pozwana, reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika, nie przedstawiła.

W konsekwencji nie można uznać, żeby został udowodniony podnoszony zarzut dotyczący nieważności umowy z 1 lipca 2014 roku, a pozwany był zobligowany do realizacji postanowień tej umowy.

Natomiast za częściowo uzasadnione należy uznać zarzuty pozwanego dotyczące braku udowodnienia dochodzonego pozwem roszczenia co do wysokości. Nie można się zgodzić ze skarżącym jakoby powód nie wskazał w jaki sposób zostały obliczone poszczególne kwoty składające się na należność dochodzoną pozwem, w tym kwota 370 zł tytułem zryczałtowanych kosztów windykacji.

Mianowicie z pozwu oraz pisma datowanego 19 maja 2015 roku (k. 9-12) wynika, że na dochodzoną kwotę 1.008,97 zł składają się następujące należności:

- 1) niespłacony kapitał pożyczki w wysokości 624,46zł;
- 2) skapitalizowane odsetki w kwocie 14,51zł, naliczone od kwoty kapitału 624,46 zł w wysokości odsetek maksymalnych za okres od dnia 31.08.2014r. do 08.10.2014 r. oraz
- 3) koszty windykacji przedsądowej w łącznej wysokości 370 zł, które obejmują:
 - 20 zł za wykonanie telefonów interwencyjnych- 62 razy oraz wysyłanie wiadomości SMS 5 sztuk w sprawie opóźnienia w spłacie pozwanego,
 - 50 zł za sporządzenie oraz przesłanie wezwania do zapłaty – 1 sztuka,
 - 300 zł za czynności windykacyjne zgodnie z § 3 ustęp 1 punkt 3 załącznika nr 4 do umowy pożyczki, które były prowadzone przez 2 miesiące (2x150 zł).

Istotnie z § 3 ust. 1 punkt 3 Regulaminu monitoringu i windykacji zadłużenia stanowiącego załącznik nr 4 do umowy (k.21) wynika że (...) Spółka z o.o. ma prawo obciążyć klienta posiadającego zadłużenie przeterminowane opłatą za przeprowadzenie m.in. wizyty u klienta lub w miejscu zatrudnienia (każdorazowo opłata w wysokości rzeczywistych kosztów dojazdu do miejsca zamieszkania lub zatrudnienia, diet wyliczony według przepisów w sprawie delegacji służbowych oraz wynagrodzenia pracownika windykacji lub 150 zł tytułem zryczałtowanej opłaty wysokości średnich kosztów wizyt przypadających na jednego zadłużonego).

Niemniej jednak, jak słusznie podnosi autor apelacji, strona powodowa nie wykazała, żeby podejmowała tego rodzaju czynności windykacyjne, to jest żeby ktokolwiek składał wizytę pozwanemu.

Dlatego też, już z tych względów (i pomijając nawet kwestię zasadności dochodzenia tego rodzaju kosztów) należy uznać, że kwota 300 zł z tytułu przeprowadzenia wizyt u pozwanego nie przysługiwała stronie powodowej.

Podobnie nie ma podstaw do zasądzenia na rzecz powoda kwoty 50 zł stanowiącej koszt wezwania do zapłaty.

Wprawdzie w aktach znajduje się wezwanie przedsądowe do zapłaty i dowód doręczenia go pozwanemu (k. 25- 26), jak też § 3 ustęp 1 punkt 2 powyższego Regulaminu przewiduje uprawnienie powoda do obciążenia klienta tego rodzaju zryczałtowaną opłatą w wysokości 50 zł za sporządzenie i wysłanie do pożyczkobiorcy wypowiedzenia lub wezwania do zapłaty, ale w ocenie Sądu Okręgowego tego rodzaju postanowienie przewidujące pobieranie przez pożyczkodawcę - przedsiębiorcę takich opłat za wezwanie do zapłaty należy uznać za niedozwolone postanowienia umowne.

Umowa z dnia 1 lipca 2014 roku (k.19) była umową zawartą z pozwanym M. S. jako konsumentem (brak jest jakichkolwiek danych żeby było to związane z jego działalnością gospodarczą lub zawodową), a uprawnienie powoda do pobierania przedmiotowych opłat wynikało z § 3 ut. 1 pkt 2 Regulaminu monitoringu i windykacji zadłużenia stanowiącego ustalony przez stronę powodową wzorzec umowy, a tym samym były to postanowienia umowy niezgodnione indywidualnie (art. 385¹ § 3 k.c.).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c.: postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne); § 2: jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Należy zwrócić uwagę, że wezwanie dłużnika do zapłaty jest to czynność wierzyciela mieszcząca się w ramach działalności polegającej na udzielaniu kredytów i pożyczek (co jest fragmentem działalności powoda), a tym samym jego koszt to koszt prowadzonej przez powoda działalności. Nawet jeśli przyjąć, że pożyczkobiorca może być obciążony pewnymi dodatkowymi kosztami związanymi z udzieleniem czy spłatą pożyczki, to winny to być koszty odpowiadające rzeczywistym i usprawiedliwionym wydatkom.

Natomiast nie ulega wątpliwości, że przyjęta w regulaminie powyższa wysokość opłaty – 50 zł rażąco odbiega od rzeczywistych kosztów związanych z wysłaniem listu, jakie ponosiła powodowa strona w celu upomnienia pozwanego. Oznacza to, że powodowa Spółka nałożyła na pozwanego - konsumenta obowiązek poniesienia rażąco wygórowanych kosztów, co powoduje uszczerpiecie finansowe po stronie konsumenta, jak też nieuzasadnione przysporzenie po stronie udzielającego pożyczki.

Natomiast obciążanie konsumenta nieproporcjonalnie wysokimi kosztami, których faktycznie nie wygenerował niewątpliwie narusza jego interes i to rażąco, a czynienie sobie przez pożyczkodawcę –przedsiębiorcę dodatkowego źródła dochodu z faktu, że dłużnik nie realizuje w pełni swoich obowiązków świadczy o nadużywaniu wobec dłużnika - konsumenta posiadanej przewagi ekonomicznej i narusza dobre obyczaje.

W konsekwencji spełnione zostały przesłanki z art. 385¹ § 1 k.c. do uznania przedmiotowego postanowienia za niedozwolone, co skutkuje tym, że postanowienie to (uprawniające powoda do pobrania opłaty 50 zł za wezwanie) było prawnie nieskuteczne i nie wiązało stron. Dlatego też pozwany nie miał obowiązku uiszczenia tej kwoty.

Można dodać, że powyższe wnioski dotyczą także obciążania pożyczkodawcy ryczałtowymi kosztami wizyt pracownika (150 zł), biorąc też pod uwagę celowość generowania takich kosztów i ich częstotliwość przy określonej niewielkiej wysokości zadłużenia, co jednak ma znaczenie drugorzędne w niniejszej sprawie wobec braku wykazania podejmowania takich czynności.

W ocenie Sądu Okręgowego już kwota 20 zł naliczona przez powoda na podstawie § 3 ust. 1 pkt 1 Regulaminu (za wykonanie telefonów interwencyjnych) wyczerpuje jego uprawnienia z tytułu opłat za podejmowane czynności „monitorujące i windykacyjne”.

Z uwagi na powyższe stronie powodowej przysługiwała od pozwanego dochodzona kwota 624 zł 46 gr tytułem zwrotu należności głównej (769,23 zł – spłacone 144, 77 zł), kwota 14, 51 zł tytułem skapitalizowanych odsetek od dnia 31 sierpnia 2014 roku do dnia 8 października 2014 roku i 20 zł opłaty za koszty windykacji.

Dlatego też Sąd Okręgowy na mocy art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i obniżył zasądzoną na rzecz powoda kwotę do kwoty 658 zł 97 gr z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu, natomiast co do kwoty 350 zł z ustawowymi odsetkami oddalił powództwo.

Konsekwencją powyższego jest zmiana rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Z uwagi na to, że powództwo zostało uwzględnione jedynie w części 65,4% , a w 34, 6 % oddalone, to zachodziła podstawa do zastosowania art. 100 k.p.c. i stosunkowego rozdzielania kosztów pomiędzy stronami. Łącznie koszty wyniosły w pierwszej instancji 424 zł, z czego powód poniósł 227 zł - 30 zł opłaty, 180 zł wynagrodzenia pełnomocnika i 17 zł opłaty od pełnomocnictwa, natomiast pozwany poniósł 197 zł obejmujące 180 zł wynagrodzenia pełnomocnika i 17 zł opłaty od pełnomocnictwa.

Pozwany winien ponieść koszty w 65, 4% (w stopniu w jakim przegrał potem proces), czyli 277 zł 30 gr, a powód w 34 i 6% , czyli 146 zł 70 gr. Dlatego też pozwany winien zwrócić powodowi kwotę 80 zł 30 groszy (277,30 - 197; 227-146, 70), którą zasądził Sąd Okręgowy.

Te same zasady i podstawa prawna - artykuł 100 k.p.c. (w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.) zadecydowały o rozstrzygnięciu o kosztach procesu w drugiej instancji. W tym postępowaniu zostały poniesione koszty jedynie przez pozwanego, który uiścił opłatę od apelacji w kwocie 30 zł, z czego powód winien zwrócić mu kwotę 10 zł 38 gr stanowiącą 34, 6% poniesionych kosztów, co odpowiada stosunkowi, w jakim powód przegrał postępowanie drugoinstancyjne.